

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Цю Чжуанюй на тему

**«Соціально-побутова тема в сучасному олійному живописі Китаю
(генеза, сюжетно-тематична своєрідність, художня мова)»**

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

за спеціальністю 023

«Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Актуальність теми дослідження Цю Чжуанюя є незаперечною. Жанровий олійний живопис Китаю представляє собою складне та унікальне явище. Його активний розвиток розпочинається наприкінці XIX століття і пов'язаний з мистецтвом та творчою діяльністю багатьох поколінь видатних майстрів, які представляли різні напрями, органічно поєднуючи новаторство з класичними традиціями. Завдяки їхнім зусиллям вже на початку XX століття олійний живопис став однією з важливих галузей китайського мистецтва. У другій половині XX століття він зазнав складних часів реорганізації та змін у сюжетно-тематичному репертуарі.

Здобувач логічно визначає хронологічні межі дослідження, спочатку визначаючи генезу жанру, потім, зосереджуючись на періоді реформ 1980-х років, обґрунтовує особливості розгортання соціальної проблеми в сучасному живописі Китаю. Саме в цей період основний реалістичний напрям живопису збагатився як соціальною проблематикою, так і новими стилістичними інноваціями. Варто також зазначити, що тема соціально-побутової проблематики в жанровому живописі Китаю досі не отримала належного висвітлення в мистецтвознавчому дискурсі. Таким чином, дисертаційне дослідження не лише заповнює прогалину в науковому вивченні соціально-побутової проблематики в жанровому живописі Китаю, але й відкриває нові перспективи для подальшого розвитку вивчення тематичного репертуару сучасних станкових творів.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Отримані результати мають теоретичне і практичне значення. Автор в своєму дослідженні спирався на актуальну фахову літературу, здебільшого китайських дослідників, які ознайомлюють українських сходознавців з сучасним китайським дискурсом стосовно шляхів розвитку станкового живопису в цілому і місця в ньому соціальної складової. Теоретичне значення роботи полягає в розширенні знань про еволюцію жанрового живопису Китаю, особливо у контексті соціально-побутових тем, що відображають локальні та глобальні проблеми суспільства.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його результатів у викладацькій діяльності, музейній справі та художній критиці. Крім того, результати дисертації можуть бути використані в написанні наукових публікацій та монографій, присвячених історії та теорії мистецтва Китаю.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у всебічному аналізі розвитку соціально-побутового жанру в сучасному олійному живописі Китаю. В ході дослідження детально визначено сюжетно-образну й ідейно-художню специфіку творів цього жанру, що дозволило встановити їх унікальні характеристики. Систематизовано та досліджено як змістовні, так і формальні та стильові аспекти соціально-жанрових творів сучасних китайських художників, що забезпечує комплексне розуміння методів їх візуальної практики. Визначено коло видатних майстрів, чії роботи відображають основні тенденції розвитку соціальної тематики у сучасному жанровому живописі. Автором вперше проаналізовані станкові твори на етнічну тему, що, як показало дослідження, є вагомим складовою соціально-побутового жанру Китаю.

Об'єкт і предмет дослідження та поставлена в роботі проблема відповідають паспорту спеціальності 023 – образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота Цю Чжуанюя повністю відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341, що зазначено у п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Дисертація є завершеним науковим дослідженням, усі результати отримані здобувачем особисто, з дотримання принципів академічної доброчесності. Результати дослідження є внеском здобувача у наукову тему ХДАДМ «Сучасне українське мистецтвознавство в контексті Схід-Захід» (затверджена рішенням Наукової ради ХДАДМ від 04.02.2022 р., протокол № 4).

Зазначимо, що дисертація є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Рукопис дисертаційної роботи був перевірений на плагіат: рівень оригінальності тексту відповідає встановленим стандартам щодо наукових праць. Результати комп'ютерної перевірки показали, що є окремі співпадіння з власними публікаціями, термінологією та загальноживаними фразами, втім, використані наукові тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою з дотриманням усіх норм орфографії, пунктуації та стилістики наукового стилю. Автор демонструє високий рівень володіння мовою, що сприяє точності й ясності викладення матеріалу. У роботі використовуються загальноvizнані наукові терміни, характерні для сфери образотворчого мистецтва, що робить текст доступним та зрозумілим для фахівців. Наукова термінологія вживається коректно і доречно, що свідчить про глибоке знання досліджуваної теми. Загалом, можна констатувати, що структура дисертації логічно побудована, що забезпечує

послідовність і цілісність викладу, а висновки та результати дослідження подані чітко та обґрунтовано.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів та висновків: 160 стор. основного тексту; переліку використаних джерел (213 поз.). Дослідження також достатньо проілюстровано за загальним концептом роботи, структурований альбом ілюстрації містить 119 позицій. Загальний обсяг дисертаційного дослідження 260 сторінок.

У вступі дисертації чітко визначена актуальність обраної теми, вказано її зв'язок із науковими програмами, планами та дисциплінами, що дозволяє зрозуміти її важливість у сучасному мистецтвознавчому дискурсі. Сформульовані цілі та завдання дослідження, а також окреслені об'єкт і предмет вивчення. Автор чітко визначає територіальні та хронологічні межі дослідження. Наголошено на науковій новизні отриманих результатів, крім того розкрито їх теоретичне та практичне значення. Окремо відзначений особистий внесок дослідника у вивчення теми і поданий детальний огляд структури та обсягу дисертації.

У першому розділі дисертаційного дослідження автор детально аналізує спеціалізовану літературу, представляє джерела та обґрунтовує вибрані методи дослідження. Він звертає увагу на дослідження як східного, так і західного мистецтвознавчого дискурсів, що стосуються китайського живопису загалом, а також конкретних аспектів цієї мистецької галузі. Варто відзначити, що значна частина історіографії проблеми представлена в англійському та китайському науковому дискурсі, що охоплює як роботи західних дослідників, так і наукові праці українських і китайських вчених.

Джерельна база дисертації відповідає меті та завданням дослідження. Дослідження базується на різних типах джерел, включаючи станкові фігуративні композиції на соціальну тематику з музейних та приватних колекцій, а також наукові статті провідних мистецтвознавців. Добір джерел відображає системний підхід автора до вивчення теми.

Цю Чжуаншуй використовує різноманітні методи мистецтвознавчого, культурологічного та філософсько-естетичного аналізу, що дозволяє комплексно підходити до вивчення соціально-побутової проблематики у китайському живописі. Залучення загальнонаукових методів систематизації, типологізації та порівняння, а також спеціальних методів формального, композиційно-пластичного та образно-стилістичного аналізу сприяє глибокому та всебічному аналізу обраного матеріалу. Такий підхід дозволяє відобразити панораму зародження і розвитку соціальної проблематики в живопису. В цілому джерельна база дослідження є добре збалансованою, що забезпечує обґрунтованість та наукову новизну отриманих результатів.

У *другому розділі* досліджуються особливості формування і розвитку жанрового живопису в Китаї. При аналізі художньої системи династичного періоду, здобувач приходить до важливих висновків щодо історії походження і становлення жанру «люди і речі». В межах цього жанру соціально-побутова тематика, як специфічний напрям, повільно розвивалася протягом династичного та імперського періодів. Таким чином, автор підкреслює важливість комплексного підходу до вивчення жанрового живопису, що враховує різноманітні фактори, зокрема суспільно-історичні та світоглядні чинники, а також художньо-стильові та видові трансформації.

Автор наголошує, що усталена за класичний період жанрово-тематична концепція зазнала кардинальних змін на початку ХХ століття. Її переосмислення відбувалося на тлі засвоєння традицій західної образотворчої культури з очевидним акцентом на реалістичному відтворенні навколишнього світу. Як зазначає Цю Чжуаншуй, основною задачею китайських митців стало зображення сучасності як такої, що включало в себе загострення соціальної складової. У цьому розділі автором детально аналізуються процеси адаптації та інтеграції західних впливів на китайський живопис.

У *третьому розділі* автор розкриває ключові соціальні питання політики «реформ та відкритості», започаткованої у 1976 році, та показує вплив економічної й культурної модернізації на розвиток жанрового мистецтва. Цю

Чжуанюй наголошує, що китайські художники, шукаючи нові теми і сюжети, зосереджувалися на змісті з позицій «неполітизованого» психологічного реалізму, що дозволило їм відродити інтерес до внутрішнього світу людини та вічних цінностей людства. Дослідження охоплює широкий спектр соціальної тематики, включаючи родинні відносини, працю робітників і селян, традиційні свята, життя різних верств суспільства. Особливу увагу автор приділив проблемі «міжнаціональної рівності», яка втілювалася у сценах життя й побуту етнічних меншин Китаю.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також Положенню про порядок присудження ступеня доктора філософії у Харківській державній академії дизайну і мистецтв від 25 травня 2023 р, протокол № 29.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Основні результати дисертації були оприлюднені у чотирьох наукових статтях, що входять до наукових фахових видань, затверджених МОН України і двох зарубіжних наукових фахових виданнях. Шість наукових тез опубліковано у збірках матеріалів наукових конференцій: чотири у науково-практичних міжнародних конференціях; дві – у матеріалах всеукраїнських наукових конференцій.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Цю Чжуанюя «Соціально-побутова тема в сучасному олійному живописі Китаю (генеза, сюжетно-тематична своєрідність, художня мова)» присвячена актуальній проблемі, є самостійною і завершеною науковою працею, що має наукову новизну, теоретичне й практичне значення. Проте, мають місце наступні зауваження:

1) Дисертаційне дослідження охоплює багато загальних проблем, які, на наш погляд, можуть бути винесені в окремі дослідження, зокрема питання генези побутового жанру в китайському живописі, особливості теми Тибету і етнічної

проблематики в мистецтві Китаю, які вивчаються в дослідженні в контексті соціально-побутового жанру.

2) Також, на нашу думку, у третьому розділі приділено занадто багато уваги біографії митців, які, хоча і обґрунтовано викладені здобувачем, могли бути винесені в окремий параграф додатків, що значно покращило загальну композицію тексту.

3) На наш погляд, потребує більшого теоретичного узагальнення влучне спостереження автора стосовно проблеми певного «розмивання» жанрів в китайському живопису, зокрема, пейзажу і фігуративу, а також, жанрової композиції і портрету.

Варто зазначити, що дисертаційне дослідження містить дискусійні моменти, зокрема, на думку рецензента, потребує обґрунтування зосередженість здобувача на реалістичному живописі, хоча соціальна проблематика і пов'язана нерозривно з реалізмом, у сучасних художніх практиках китайських митців має ширший стилістичний діапазон (модернізм, концептуалізм, «дике мистецтво» та ін.)

Проте, висловлені зауваження і дискусійні моменти не зменшують наукової новизни та практичної значущості результатів дослідження і не впливають на в цілому позитивну оцінку представленої на рецензію роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження здобувача ступеня доктора філософії Цю Чжуаной «Соціально-побутова тема в сучасному олійному живописі Китаю (генеза, сюжетно-тематична своєрідність, художня мова)», виконане на високому рівні, із дотриманням принципів академічної доброчесності та є повноцінним науковим дослідженням. Дисертаційна робота повністю відповідає науковому профілю спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від

19.05.2023 №502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022).

На підставі вищезазначеного, за висновком рецензента здобувач Цю Чжуанюй заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво», Спеціальність – 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри монументального живопису
Харківської державної академії
дизайну і мистецтв

 Євген КОТЛЯР

М.П. «18» жовтня 2024 року

